

TRADICE EVANGELICTVÍ V LIPTÁLE A SENINCE

(z knihy Seninka - 500 let historie obce)

Husitské tradice

Tradice husitského hnutí z počátku 15. století zapustilo na Valašsku hluboké kořeny. Žižkovo tažení na Vizovice po dlouhou dobu ovlivnilo povědomí obyvatelstva. Předním hlasatelem radikálního husitství se již v roce 1418 stal **Tomáš z Vizovic**, který v roce 1421 spolu s knězem Bedřichem ze Strážnice zřídil na Moravě „Nový Tábor“ na ostrově řeky Moravy. Pozice husitství se dále upevnily tažením Jana Tovačovského z Cimburka v roce 1427.

Prostý valašský lid se po staletí hlásil k pokrokovým myšlenkám husitství. Po bitvě na Bílé hoře v roce 1620 se odpor vůči vládnoucím Habsburkům stupňoval mimo jiné i tím, že vládnoucí rod tvrdě prosazoval v českých zemích katolicismus a potlačovat vše co jen trochu připomínalo husitskou dobu. Habsburkové tvrdě a nekompromisně prosazovali zásadu jakou víru má panovník, takovou víru musí uznávat i poddaní. Takto byli obyvatelé českého království násilím vráceni na správnou katolickou víru. Pod tímto tlakem byli samozřejmě i obyvatelé Valašska.

Když se za třicetileté války přišli v roce 1642 na Moravu protestantští Švédové, Valaši v nich viděli své spojence a osvoboditele a proto vtrhli katolickým císařským vojskům do zad a bojovali proti Habsburkům. Po odchodu Švédů z Moravy byli však za tuto opovážlivost krutě potrestáni. Dne **26. ledna 1644** vpadly z hor do **Seninky** stovky císařských vojáků, naháněli usedlíky po lesích jako zvěř a všechny chalupy do gruntu vypálili.

Do **Seninky** vpadly hordy vojáků z hor od Prlova, dále přes kotár pod Vartovnou od Jasenné. Podle úřední zprávy padli při obraně Seninky **Jan Chovánek, Václav Juřenů, a Jiří Kovář**. Ostatní ztráty na životech odbojné Seninské mládeže nebyly do úředních zpráv zaneseny.

Falešný toleranční patent

Seninka byla po polovině 17. století součástí liptálské farnosti. I přes usilovnou rekatolizaci zůstávalo mnoho obyvatel Seninky nadále evangelíky. Například v letech 1649–1675 bylo mezi dospělými zemřelými 40 % evangelíků. Zemřelí byli pohřbíváni na hřbitově v Liptále, evangelíci mimo hřbitov. Od roku 1725 platil v Habsburské monarchii přísný mandát Karla VI. (otec Marie Terezie) proti kacířům. Podle jeho článků mohli být evangeličtí kazatelé a šířitelé nepovolených knih trestáni na hrdle. Případný udavač dostával třetinu ze zabaveného majetku.

Po několik desetiletí trvajícím úsilí jezuitů o vymýcení nekatolického náboženství nepřinášela očekávané výsledky. Ve snaze zjistit skutečné rozšíření kacířství sáhli misionáři Jan Kořistka, Petr Jiříček a Petr Šasina ke Isti. Na jaře roku **1777** ve svých kázáních tvrdili, že císařovna Marie Terezie vyhlásila náboženskou svobodu a že každý může svobodně se přihlásit k víře, kterou chová. Přihlášení k víře prý má být písemné, tvrdili. Cesta Kořistkova a Jiříčkova vedla nejdříve na vsetínské panství, pak na panství Liptál, Hošťálková a Vizovice. Do měsíce června roku **1777** se přihlásilo k evangelické víře několik desítek vesnic, jež byly buď celé anebo převážně evangelické. Mezi vesnicemi, které se celé přihlásily k evangelické víře byla i Seninka. Zpráva o nenadálé náboženské svobodě se nesla od vesnice k vesnici a vyvolávala mezi lidmi velké nadšení. Ukázalo se, že ani katolická církev, ani úřady neměly ani tušení o skutečném stavu náboženského cítění obyvatel Valašska.

Reakce Valachů velmi záhy zděsila nejen trojici horlivců, ale i vídeňský dvůr. Celé vsi a polovina Vsetína se hlásily k evangelické víře. Počet odpadlíků vystoupil až na 15 000. Z řad nekatolíků povstalo ihned mnoho ohnivých kazatelů a vůdců, kteří prohlašovali, že nastává šťastná doba pro všechny evangelíky, že náboženská svoboda přinese lidu také osvobození od daní, desátků a jiných dávek. Hned také přijel z Uher kněz Hrebenda a kázal na kopci **Vartovňa** pro lidi ze širokého okolí.

Rozsah protikatolického hnutí obyvatel Valašska nicméně přinutil státní úřady k akci. Náboženské hnutí postupně sílilo a evangelíci mimo jiné žádali liptálského katolického duchovního, aby přestoupil na jejich víru, aby jim byl odstoupen kostel v Liptále. Na Valašsko byla vyslána guberniální vyšetřovací komise, která měla zjistit o co vlastně evangelíkům jde, a hlavně sjednat klid. V komisi byli guberniální radové Beer a Flamm, kteří dostali k dispozici vojenskou asistenci a poté, co vyslechli faráře, úředníky panství a bývalého misionáře Kořistku, vydali se po jednotlivých vesnicích, vyšetřovali poddané a zejména pak ty osoby, jež byly považovány za vůdce hnutí. I když byl jinak na Valašsku klid, císařovna byla situací na Valašsku velmi znepokojena a rozhodla o tom, že na Valašsko bude vyslána zvláštní dvorská vyšetřující komise, jejímž členem se stal probošt **Leopold Hay**. Ten byl olomouckou konsistoří rovněž pověřen, aby v kraji provedl církevní reformu. Vláda usilovala o to, aby se protestantismus stal na Valašsku neškodným, měl být posílen vliv církve, která měly být omlazena. K tomu měly být použity všechny dostupné prostředky. Lidu mělo být vštípeno, že jiné vyznání než katolické není povoleno, dovoz kacířských knih, návštěvy evangelických kostelů v zahraničí, tajné náboženské schůzky a veřejné prohlášení se za evangelíka, že jsou velkými zločiny. Lid měl být ujištěn, že zákaz protestantismu v zemi bude trvat věčně a přestupky tohoto zákona budou přísně trestány. Vybavena zvláštními pravomocemi vydala se dvorská vyšetřující komise dne **10.června 1777** na cestu pře Zlín a Liptál do Vsetína. Je zřejmé že většina obyvatel přes naléhání Leopolda Haje zůstala i nadále evangelická, i když se mnohdy na oko se tvářila katolicky.

V **červnu roku 1777** bylo ve čtyřech vesnicích patřících k administratuře Liptál (Liptál, Vyšší Rokytnice --- dnešní Lhota, Dolní Rokytnice, **Seninka**) z celkového počtu 1400 duší jen 34 katolíků. Dne **19.srpna 1777** se na dnešním Horním náměstí ve Vsetíně, kam byli předvoláni zástupci jednotlivých vesnic z farnosti, za asistence pěších a jízdních vojáků konalo zvláštní divadlo. Byl tam čten dekret císařovny **Marie Terezie z 1.června roku 1777**, jimž císařovna pod těžkými tresty napomínala vzbouřence, aby se navrátili k míru a pokoji. Na to byli voláni zástupci jednotlivých vesnic. Jejich písemná prohlášení, kterými se přihlásili k evangelickému náboženství, byla před jejich očima roztrhána a vrácena jim. Obdobným způsobem a za stejné asistence bylo postupováno i v dalších sídlech farnosti, mimo jiné i v Liptále, kde takto postupně byla vrácena písemná prohlášení zástupcům Liptálu, Lhoty a Seninky.

Některé obce po tomto poněkud smutném divadle projevily ochotu podrobit se vůli císařovny, některé však nadále vzdorovaly, zejména Pržno, Hoštalková, Liptál, Jablůnka, Kateřinice, Mikulůvka, Ratiboř, Lhota, Seninka, Prlov a Rusava.

Značná část valašských evangelíků byla od června roku 1777 do roku 1780 vezněna a vyslýchána v Uherském Hradišti. Mezi vyslýchanými a vězněnými byli i obyvatelé Seninky. Kolik jich bylo přesně nevíme, ale dochovaly se zmínky o některých z nich respektive o jejich výsledcích a někdy i uložených trestech. Mezi zatčenými byl i purkmistr ze Seninky Jan Cedidlo, který při výslechu uvedl že má například 25 ovcí. Dále byl mezi zatčenými Matěj Ondrušek, který se živil jako krejčí a měl už špatný zrak, takže už nemohl svoji práci vykonávat. Jedním z mála, kteří pod nátlakem a zřejmě jen „na oko“ byli ochotni osobě prohlásit návrat ke katolické víře byl i seninský purkmistr Jan Cedidlo který uvedl do zápisu při výslechu: „ Juž jednou jsem byl pro víru ve vězení, juž jsem včil katolickej víry“. Další z vyslýchaných Matěj Juřica byl dne 8. 10. 1777 odsouzen k dalšímu vězení.

Mírnost, která byla charakteristická pro způsob jednání probošta **Leopolda Haye**, nebyl uznávána ostatními členy komise. Dne **12.září 1777** státní rada přijala návrh komise na instrukci pro postup proti evangelíkům.

Do devíti vesnic, mezi nimiž je uveden i Liptál a Hoštálková, mělo být rozloženo vojsko. Představení vesnic, v nichž evangelíci nenavštěvovali kostely, měli být zatčeni a odvezeni do Uherského Hradiště.

Podle zprávy ze **4.11.1777** se návštěva kostela v Liptále zlepšila poté co byl lhotský fojt Košut, který odrazoval od návštěvy kostela, uvězněn v Uherském Hradišti. Mnozí Liptalané a většina obyvatel ze Lhoty a Seninky již navštěvovala (katolický) kostel.

V následujících měsících tlak na evangelíky na Valašsku nepolevil. Zpráva z **16.11.1777** o Liptále hovoří, že návštěva kostela se zlepšila, ale nikdo se nechce do církve vrátit. Tamní evangelíci se rozhodli svolat obecní poradu o náboženských záležitostech.

Zprávy z **ledna roku 1778** však píší, že na panství Liptálském (tedy i ze Seninky) se chodí do kostela ještě méně než dříve. A že do církve se vrátil pouze jeden mladík. Tresty udělované evangelíkům neměly účinku, spíše je povzbuzovaly k dalšímu odporu.

Forma odporu evangelíků vůči úřadům by se nejlépe dala označit jako pasivní rezistence. Pokud byli násilím přinuceni, kostely navštěvovali, avšak přesto jich dlouhé zástupy odcházely do evangelických kostelů v Těšíně a nebo v Trenčíně.

Petice valašských obcí císaři Josefu II.

V dubnu 1780 se představitelé evangelíků na Valašsku dozvěděli, že jejich krajem bude projíždět Josef II. na setkání s ruskou carevnou Kateřinou II. a že při této příležitosti přespí ve Vsetíně. Následovala nová žádost 36 obcí o náboženskou svobodu. Žádost odevzdali císaři **28.dubna 1780** v 21 hodin dva vsetínští občané, knihař a holič Áron Bubela a obuvník Jakub Olšák. Sepsali ji, stejně jako předcházející, opět Martin Blizňák, významná vedoucí osobnost skryté církve, syn tkalce a student, který absolvoval několik tříd latinských škol, uměl latinsky a německy. Josef II. žádost neodmítl přijmout, nic však předkladatelům nepřislíbil.

Jan Holbík z Prlova uvádí , že petici podal Josef Bubela a prý mu ji donesl Jan Ondrášek z Prlova, nebo jeho bratr. V petici vypisují své utrpení od roku 1777 a úpěnlivě prosí o náboženskou svobodu. Císař si petici nechal a přítomné katolíky i evangelíky podaroval, katolíky více, evangelíky méně.

Petice je psána česky a její celé znění je následující :

**„NEJVYŠŠÍ MONARCHO, ŘÍMSKÝ CÍSAŘI
A KNÍŽE NAŠICH ZEMÍ!“**

„Nejponíženěji prosíme, k nohám padáme, ruce i nohy líbáme a pro Kristovu lásku pro Boží milosrdenství v nejhlubší poníženosti a pokoře poníženě pěkně prosíme a žádáme: Poněvadž horní strana Moravy mezi Slezskem, Těšínem z jedné strany a Uherským Trenčínem ze strany druhé leží. Církev apoštolská, evangelická, vždy svým učením z obou stran i jako větříčkem líbivým prochází, kdežto chudí lidé té sprostnosti svatého Evangelium

nejvíce se přidržují, obzvláště z království prešpurské imprese Písma evangelická si oblibují a za pravdu Boží uznávají, své představené kněze katolické opouštějí, poněvadž knězi všechen lid užívající Písma evangelická za Martinem Lutherem na věky do pekla při každém kázání odsuzují, ty Písma proklínají a lidem mocně odbírají, také lid mocí arestu na víru katolickou přehánějí a poněvadž měsíce apríle roku 1777 páni patří misionáři, že od Královského dvoru skrz komisí vyslaní jsou, dekrety ukazovali a mluvili na kazatelnicích pro Boha, lid prosili, aby jeden každý pod svým dobrým svědomím vyznal, že přijde sloboda evangelické víry, aby se beze všeho ohledání lidé přiznali. Na to pak, ale mnoho tisíc lidu se dobrovolně vyznalo a ještě brzo víc jich ukrytých jest pod jménem katolickým pro bázeň arestů a od statků pro vyhnanství očekává, skrze to přišla komis z vojáky na panství Vsetín, v noci do osady Růžďky na spící lidi vpadli, hned tři muži a jednu ženu obtíženou zamordovali. Na kterýchžto obcím po tři čtvrti roku vojáci leželi a všudy v arestech a nejvíce v Hradišti té víry přes čtyřicet nedělí vězili a taky ze svobodných míst i ze zákupů dvacatero lidí zadali a takovým lidem statky prodali, sebrali a do cizích zemí zadali. Ó nejjasnější císaři, komu se tuto utéci a za pomoc prositi máme, než po pánu Bohu k jejich osvícené jasnosti císařské a otcí našemu? Poněvadž i naši předkové od dávných časů pod jménem katolickým všechno kontribucí věrně a poslušně jsme dávali a na žádnou protivnost nikdy nemyslili ani mysliti nechceme, nýbrž jsme jejich dítky i poddaní jakožto nejvyššímu králi a otcí našemu v ruce se klademe.

Ó nejmilostivější císaři „ráčijú“ se svých poddaných zaujati a proti duchovní vrchnosti nás brániti, aby ti, kterýmž my chléb dáváme, do pekla za živa nás neodsuzovali, ale místo nich ne mocí naší, ale mocí císařské, Boha bojné učitele buďto z Těšína aneb z Prešpurku evangelické církve, abychom dostali, poněvadž my od té komisi dle jejich záповědi žádné zpovědi nevykonáváme a od Velebné večeri Páně zadrženi jsme. Což my statku ani krvi vyhlití pro tu víru nelitujeme, vždy jsme k smrti poddaně hotovi, také i vězení hrdelně snášíme, Pánu Bohu se těšíme a na nejmilostivější vůli a mínění císařsko královské osvícenosti očekávajíc umíraje těšiti se budeme, jejich milosti poddaní, za kteréžto nejmilostivější císařsko královské milosti a pomoc, dopomožení my naše zkrušené modlitby za jejich dlouhé a šťastné panování a po smrti s Kristem Pánem na věčné kralování, pokud našeho věku stávati bude, Pána Boha prositi nepřestaneme. My všichni dle této sprosté a ponížené prosbičky jejich nejposlušnější dítky zůstáváme nejmilostivějšího císaře a pána našeho.

Nejvyššímu monarchu, římskému císaři, knížeti našich zemí, pánu, panu poddaně poddaní dítky až do smrti naší i našich potomků všichni zůstáváme:

Vsetínského panství osady - Pržno, Jablůnka, Růžďka, Ratiboř, Kateřinice, Mikulůvka, město Vsetín, Jasenka, Johanova, Ústí, Roketnice, Lhota.

Brumovského panství osada - Leskovec.

Walddorfského panství osada - Hošťálková.

Vizovického panství - Vizovice, Lutonina, Jasenná, Prlov, Pozdřechov, Zádveřice, Želechovice, Lípa, Lužkovice.

Bystřické panství - Rotálovice, /Rusava/, Prusenovice, Pacetluky, Břest, Sušice.

Kelecké panství - Rajnochovice, Lučka, Laze.

Liptálské panství - Liptál.

Rožnovské panství - Stráž, Lhota, Bystřičky.

Evangelické víry pozůstávají.

Na nejjasnějšího, nejmilostivějšího římského císaře a krále, erbovních zemí knížete a pána, pana nejponíženější k nohám padající

prosba od nás:

Od mnohých obcí, pro Boha živého o milost a pomoc volající, aby naše dodnes se trápící požádání straněvá evangelické víry z Milosti nejvyšší a nám k potěšení brzká spravedlnost skrz Vaše ruce udělena byla.“

Pod peticí je jmenováno 35 obcí. Některé prameny (například v Eva Velmuková v knize Patent zvaný toleranční) mluví o 36 obcích, které se k ní hlásily. Je velmi málo pravděpodobné, že by se představitelé Seninky s ní neztotožňovali. Můžeme se jen domýšlet o důvodech chybějícího podpisu. Možná jde o omyl a tou 36 vsí byla Seninka, možná petice nebyla představitelům obce nabídnuta k podpisu, nebo byl purkmistr **Jan Ceditlo** ve vězení – zkrátka nevíme.

Tajné shromáždění evangelíků v Kubíkovém žlebě

Významnou událostí, která se přímo dotkla **Seninky**, byla tajná návštěva evangelického kazatele u Uher. Kazatel přišel na Valašsko na pozvání evangelíků shodou okolností 14 dnů poté, co Vsetín navštívil **císař Josef II.** Kazatel přišel nejprve do Prlova. Zpráva o jeho příchodu se bleskurychle roznesla po okolních vesnicích plných obyvatel hlásícím se k nepovolenému evangelickému náboženství tedy i do **Seninky**. Říkalo se, že kazatel přišel z Těšína a že přinesl další císařův dekret o náboženské svobodě. Nebyla to však pravda. Kazatel sám sdělil svým přátelům, že přichází z Uher a že do Púchova přijel po vodě. V pátek dne **12. května 1780** sloužil večeri Páně na pasekách v **Senince** v místě, kde se dnes říká „**Kubíkův žleb**“, na hranicích s Liptálem. Ze všech stran přišly na toto místo tisíce evangelíků. Zprávu o příchodu kazatele se však nepodařilo utajit úplně a do **Seninky** se vypravil vizovický rychtář s ozbrojenou stráží, aby kazatele zatkl. Byl již večer a rychtář se prodral zástupem až k místu, kde kazatel seděl za stolem, na němž byla svítilna, džbán s vínem, pytel s chlebem a kniha. Rychtář s dráby se kazatele dotazovali, kdo je, odkud přichází a požadovali po něm průkazní listiny. Ten se nemohl prokázat ničím a rychtář jej vyzval, aby jej následoval do Vizovic. V tom zasáhl shromážděný dav. Obklopil rychtáře a dráby, odňal jim zbraně a rychtáře na místě pobili za jeho opovržlivost. Když svítalo, dav v počtu 4000 osob se rozdělil na pět proudů, které pak táhly za zpěvu písní do lesů k Hošťálkové a Pržnu.

Kazatel byl odveden k Matouši Košutovi do Lhoty. V jeho stodole pokračoval k podávání večere Páně po celý den až do večera. Později se bez újmy vrátil zpět na Slovensko, a to přes přísná opatření úřadů, které se jej chtěly zmocnit za každou cenu. Jak bylo později zjištěno, statečným kazatelem, který navštívil Valašsko byl Jan Trnovský, tehdy asi 60 letý, z Drškovců. Bezprostředně po návštěvě kazatele Trnovského nastalo vyšetřování těch poddaných, kteří se podíleli na jejím organizování.

Do r. 2010 „Kubíkův žleb“ bohužel nijak nepřipomínal toto památné setkání obyvatel Seninky a okolních valašských obcí. Pouze v období politického uvolnění počátkem sedmdesátých let 20. století dne **13.zář 1970** se zde uskutečnilo skromné setkání evangelíků ze Seninky, které si tuto událost připomnělo.

Dne 5. července 2010 byl u příležitosti 230. výročí tajného shromáždění valašských evangelíků odhalen pamětní kámen Na Bílé, který bude tuto událost připomínat.

Toleranční patent

Dne **13.října 1781** byl vydán toleranční patent, kterým byla ukončena doba pobělohorská, která v rakouských zemích a zejména zemích českých nedovolovala jiné náboženské vyznání než katolické. Doba zápasů ovšem ještě neskončila. Byly však vedeny již na jiném základě. I když toleranční patent nezavedl úplnou náboženskou svobodu, pro evangelíky v danou chvíli znamenal obrovský pokrok, ale současně před nimi otevřel nové problémy. “

Toleranční patent sice nezavedl náboženskou svobodu, ale usnadnil výrazně život těch věřících, kteří se odmítali ztotožnit s dosud jedinou vírou. Radost zavládla v mnoha vesnicích na Valašsku, byla však záhy prostoupena také pocity hořkosti a zklamání, neboť cesta výstavby nové církve byla nesnadná a dlouhá.

Seninka jako součást Liptálské farnosti.

Vydání tolerančního patentu zastihlo evangelíky ze Seninky v době, kdy obec patřila již k Vizovickému panství, přifařena však byla k obci Liptál. Proto život obyvatel Seninky byl i nadále úzce spjat s liptálskou farností a liptálským kostelem.

Prvním kazatelem, kterého evangelíci z Liptálu (to je i ze Seninky, Lhoty) získali pro svůj sbor, byl **Ondrej Lačný**, narozený 15.dubna 1749 v zemanské rodině Jana Lačného a Zuzany Tomkové ve Folkušové (maďarsky Folkusháza) v Turci. Do školy chodil ve Fokušové a v Necpalech, v říjnu 1762 odešel do Gemeru, aby se naučil maďarštině..... Dne 7. května 1780 se stal rektorem evangelické školy v Trenčíně. Dne 5.ledna 1782, necelé tři měsíce od vydání tolerančního patentu, jej liptálský sbor povolal za svého prvního kazatele a dal jej 15.ledna v Modré ordinovat. Datum jeho příchodu do Liptálu nelze přesně určit. Podle evangelického historika Bohuslava Buriana se Lačný přestěhoval do Liptálu mezi 15. lednem a 1. únorem. Jisté je, že první obřad konal v Liptále nikoliv 1., ale až **5.února 1782.**

Podobně jako v jiných sborech na Valašsku i v Liptále se začal projevovat neklid a zklamání a nespokojenost s luterským kazatelem. Odpor proti luterskému kazateli byl tak prudký a nečekaný, že **Ondrej Lačný** musel Liptál opustit podle místní tradice nakvap, takřka tajně v noci. Zdá se nicméně, že skutečnost byla poněkud jiná. Ondrej Lačný sloužil poslední obřad v Liptále ještě 8.září 1783, ale již dne 7.září 1783 byl povolán za kazatele do Vrbového u Peišťan na Slovensku, kde měl bohoslužbu 14.září. Zdá se, že se na svůj odchod připravoval a řešil své vztahy s nespokojenci v Liptále energicky....

Hned roku 1783 byl v Liptále postaven chrám Páně. Nevelké stavení z kamene, kryté šindelem, bylo bez věže, neboť stavbu věží předpisy pro evangelické kostely nedovolovaly. V přízemí byly lavice, kazatelna a stůl Páně. Kostel varhany neměl. Nahoře byly po třech stranách pavlače, na něž se vstupovalo buď zevnitř kostela nebo z venku, po venkovním schodišti, krytém jednoduchým šindelovým přístřeškem. Venkovní zděné schodiště na kruchty bylo vybudováno v roce 1808. Prostá dřevěná zvonice tvořená dvěma dřevěnými sloupy s jednoduchou dřevořezbou v jejich horní části byly přistavěna až po polovině 19. století, jakmile bylo povoleno opatřit evangelické kostely zvony. Pravděpodobně to bylo až roku 1883. Prostý, ale poněkud těsný evangelický kostel v Liptále sloužil svému účelu do roku 1903. Již tehdy to byl jeden z posledních kostelů na Valašsku pamatujících ještě toleranční dobu....

V roce 1903 byla při bouři bleskem roztržena čelní zeď kostela, a proto bylo přistoupeno ke stavbě nového chrámu. V roce 1783 byla vystavěna rovněž budova evangelické fary, která sloužila svému účelu do roku 1864, a roku 1784 byla postavena také škola.

Ukázalo se však, že liptalský sbor nebyl na odchod **Ondreje Lačného** připraven, možná byl i jeho náhlým zmizením překvapen. Trvalo tři měsíce, než se podařilo najít reformovaného kazatele. Stal se jím **Josef Steller**, rodák ze Szakáce v boršodské župě v dnešním Maďarsku, který byl do té doby duchovním správcem v Zadorfalvě. V Liptále se usadil pravděpodobně 25. února 1784. Jeho první církevní úkon má datum 3.května 1784. Spolu s ním přišel do Liptálu reformovaný učitel **Michal Vámosy**.

Za **Josefa Stellera** byly položeny základy ke stabilizaci a k uklidnění poměrů v evangelickém reformovaném sboru v Liptále. Nicméně chudoba sboru, který nebyl sto zajistit svému kazateli únosné živobytí, stejně jako smrt jeho devatenáctileté manželky Kláry, která zemřela krátce po porodu na horečku omladnic, vedla jej k rozhodnutí z Liptálu odejít. Poslední obřad v Liptále měl **26.května 1786**.

Vznik reformovaného sboru v Liptále, stejně jako v jiných obcích, byl provázen nesnášenlivostí mezi evangelíky. Věřící nové církve byli označováni mezi lidem nikoliv jako evangelíci, ale jako „reformiti“. Mezi augšpurskou (luterskou) a helvítskou (reformovanou či reformitskou) církví se vyvíjely přímo nepřátelské vztahy.

Nástupcem Josefa Stellera se stal **Michal Vámosy**. V úřadu kazatele byl Vámosy potvrzen **26.května 1786** a instalován 16.června téhož roku. V Liptále strávil dva roky, pak si vyměnil místo s kazatelem **Štěpánem Csétim Nagym** a odešel počátkem dubna 1788 na Velkou Lhotu. **Štěpán Cséti Nagy** snad očekával od nového působiště zlepšení, ale to jej zklamalo. Poměry v tomto chudém sboru byly pravděpodobně ještě horší než ty ve Velké Lhotě, které opustil. Chudí příslušníci sboru ani nestačili plnit své povinnosti ani ke svému kazateli, ale ani ke škole. A tak se po čtyřech letech vracel opět na Velkou Lhotu, kde se mezitím místo kazatele uvolnilo. Z Liptálu odcházel na jaře **1792** a podlomným zdravím a 1 prosince téhož roku zemřel.

Po kazateli Nagym přišel do Liptálu **Pavel Šlachta**. Některé soudobé prameny o něm hovoří jako o muži neústupném a nesnášenlivém, který podle názoru úřadů rozdmýchával náboženskou nenávisť . V Liptále působil až do své smrti dne 9.října 1813, kdy zemřel ve věku 71 let.

Jeho nástupce **Petr Mészáros** (čtiMésároš) se narodil 9.dubna 1779 v Želiezovcích u Levic. Dne **13.října 1813** byl ordinován za kazatele v Liptále, kde zůstal po celý život. Zemřel **2.nora 1962** ve věku 82 let. Jeho služné v Liptále bylo i na převládající nuzné poměry na Valašsku velmi malé. V roce 1829 měl mít na saláru z Liptálu, Lhoty a Seninky 60 zlatých, naturálie v ceně 14 zlatých 30 krejcarů a štolu ve výši 15 zlatých. Ve skutečnosti mu však farníci zůstali dlužní z těchto platů 52 zlatých.

Ani v době působení **Petra Mészárose** v Liptále se ještě vztahy mezi luterskými a helvétskými (reformovaným) vyznáním nevyjasnily.

Ke sblížení obou evangelických církví přispěl výrazně revoluční rok 1848. Nedorozumění a nepřátelství se dařilo překonávat a dříve rozvadění kazatelé luterské a reformované církve se začali scházet ke vzájemným poradám. Takzvané provizorní nařízení z 30.ledna 1849 odstranilo i některé znaky nerovnoprávného postavení obou evangelických církví na straně jedné a katolické církve na straně druhé. Byl odstraněn potupný název akatolíci, evangelickým pastorům byl přiznán titul farář, evangelické matriky byly uznány za veřejné knihy, byla zrušena štolu, kterou museli evangeličtí věřící platit katolickým duchovním za náboženské úkony, přestože je vykonávali evangeličtí kazatelé, bylo zrušeno povinné šestinedělní náboženské cvičení, které dosud museli absolvovat ti, kdož chtěli přestoupit z katolické církve do evangelické apod. Císařským patentem ze **4.března 1849** byl přiznán všem státům uznaným církvím veřejný charakter a církevní samospráva. Bylo povoleno, aby evangelické modlitebny byly opatřeny věžemi a zvony jako kostely katolické. Později po nástupu

Bachova kabinetu se tento liberální trend v přístupu vůči evangelíkům změnil, ale jen na čas a roku 1859 došlo k odstranění posledních zbytků nerovnoprávného postavení evangelických církví.

Meszárosův zeť vikář **František Šiler** narozený 21.6.1819 v Nepomuku byl dne 4. července 1847 ordinován do Liptálu. Po vzniku revoluce v Uhrách v letech 1849-1850 projevoval velké sympatie k maďarskému revolucionáři Kossutovi.

Po smrti **Petra Mészárose**, jenž v Liptále působil celé půlstoletí a výrazně ovlivnil zdejší zbor, nastoupil jako farář **Jan Voškrda**, jenž byl předtím po 11 let farářem v Horních Vilémovicích a v Liptále působil do roku 1873.

V roce 1873 se stal farářem v Liptále **Vilém Kún**. Narodil se v Nosislavi **23.června 1844**, studoval v Těšíně, Basileji a Vídni. Ordinován byl 23.června 1867, nejdříve vikářem ve Vanovicích pak od roku **1873** farářem v Liptále., kde působil do roku **1888**. Zemřel v Linci dne 6.června 1916. Farář Kún byl mezi věřícími tak oblíben, že jeho odchod z Liptálu roku 1888 vyvolal mezi nimi velké roztrpčení. Obrátilo se proti tehdejšímu učiteli evangelické školy Václavu Ottovi, který byl pokládán za hlavního viníka Kúnova odchodu. Rozpory mezi evangelickou náboženskou obcí a učitelem soukromé evangelické školy Václavem Ottou byly nepřekonatelné. Od září 1889 již začali liptálští evangelíci posílat své děti raději do veřejné obecné školy.

Dne **9.října 1890** byl jako farář v Liptále ordinován **Bohumil Dobiáš**. Narodil se v Chlebích 6.listopadu 1862 jako syn učitele. Bohosloví vystudoval ve Vídni, pak byl vikářem v Chlebích a v Zádveřicích. Když byla v roce 1903 čelní zeď liptálského tolerančního kostelíka roztržena při bouři úderem blesku, přistoupil v roce **1904** ke stavbě nového kostela. Autorem jeho plánů byl architekt Josef Zlatohlávek z Vídně a stavbu prováděl stavitel František Mahsloň ze Vsetína. Stavba bylo dokončena díky velkému úsilí Bobumila Dobiáše a nezištné pomoci téměř všech příslušníků sboru a dalších dárců. Faráři Bohumilu Dobiášovi který zemřel 15.července 1917 v Liptále, byla jako hlavnímu budovateli kostela odhalena v předsíni kostela mramorová deska, jež podnes připomíná jeho zásluhy. Farář Dobiáš proslul svou přísností a snahou vymýtit v Liptále opilství.

Nástupcem Bohumila Dobiáše se stal **Stanislav Čapek**. Vypomáhal v Liptále jako vikář již v době, kdy farář Dobiáš onemocněl, a po jeho smrti se stal liptálským farářem. Oženil se s dcerou faráře Dobiáše, ale po třech měsících zemřel jako oběť epidemie španělské chřipky. Farářem byl jen krátce na přelomu let **1917-1918**.

Ve dnech **17-18.prosince 1918** se ve Smetanově síni Obecního domu v Praze konal sněm českých evangelíků z Čech, Moravy a Slezska. Na tomto sjezdu došlo ke spojení české reformované a luteránské církve, což toleranční patent z roku 1781 neumožňoval. Za liptálský zbor se jej zúčastnil ředitel liptálské veřejné obecné školy Maxmilián Pilát a **Josef Staněk ze Seninky** (starosta obce z let 1906-1925). Na základě usnesení tohoto sněmu byla vytvořena **Českobratrská církev evangelická**.

V letech **1919-1925** působil v Liptále farář **Jaroslav Kantorek**, narozený 10. května 1899 v Kroměříži. Za jeho působení bylo v roce 1919 ve sboru založeno sdružení mládeže, roku 1921 pro nejmladší generaci dětí tak zvaná nedělní škola a roku 1922 pak vznikl odbor Kostnické jednoty. Vytvoření Českobratrské církve evangelické přineslo mimo jiné novou organizaci územních obvodů jednotlivých sborů. Znamenalo to, že někteří věřící z okolních obcí se stali příslušníky sborů v Jasenné a Pozděchově.

V roce **1921** byly opraveny farní objekty a zřízen hřbitov v **Senince** . Sbor tehdy čítal 2721 duší.

Roku **1928** nastoupil na evangelickou faru **Antonín Venc**, narozený 11.května 1902 v Brně. Původně byl příslušníkem římskokatolické církve, pak se stal důstojníkem Armády spásy a potom evangelickým farářem. Za jeho působení byly pořízeny do evangelického kostela v Liptále zvony. Z Liptálu odešel do Brna-Židenic, zemřel v roce 1960.

Po něm se stal farářem v Liptále Jan Amos Vališ, který působil v Liptále v letech 1930-1952. Předtím působil po 10 let v USA, pak v Nosislavi a v Orlové. Pod tlakem politických poměrů po převzetí moci komunistickou stranou v únoru 1948 musel odejít předčasně do důchodu. Zemřel roku 1966 a generace starších Seninčanů na něj dodnes vzpomíná, protože jej křtil nebo u něj byli konfirmováni. V letech 1952-1987 byl v Liptále farářem Otakar Roubic, narozený 18.3.1923 v Plzni.

Po odchodu Otakara Roubice do důchodu nastoupil na evangelickou faru v Liptále **Jaroslav Voda**, narozený 14.prosince 1930 v Týně u Třebíče. Nejdříve byl vikářem v Horním sboru ve Vsetíně a pak po tři desetiletí farářem v Leskovci. Od roku 1989 je zároveň seniorem Východomoravského seniorátu.

Liptálský evangelický kostel

Roku 1783 byl v Liptále postaven evangelický kostel a fara a roku 1784 také škola. Tento kostel již brzy nepostačoval. Byl tmavý, neboť evangelíkům nebylo dovoleno, aby své kostely opatřili velkými klenutými okny. Proto sbor pomýšlel na stavbu nového chrámu. Širší zastupitelstvo sboru se 9.července 1886 usneslo, aby se na založení stavebního fondu vykonala dobrovolná sbírka a aby se opakovala každých 14 dnů vždy po bohoslužbách. To se mělo dít do té doby, až bude stavba provedena. K tomu účelu byl roku 1883 zřízen zvláštní fond, který pak byl doplňován dalšími příspěvky, dary a poplatky.

V témže roce bylo stanoveno, aby ženich, který má při svatbě mládence (družinu), zaplatil na stavební fond 50 krejcarů, a pokud by měl hudbu, aby zaplatil dalších 50 krejcarů. Každý ženich měl také složit 3 zlaté jako záruku, „aby svatební průvod do kostela a z kostela přes náměstí liptálské šel bez hudby a křiku, jinak obnos propadne stavebnímu fondu“. A protože se opakovaly případy, že ženich zrušil na poslední chvíli ohlášky a sňatek, bylo v roce 1891 stanoveno pokutovat takového ženicha částkou 5 zlatých. V roce 1903 měl sbor na stavebním fondu nashromážděno 12 776,80 korun.

Když dne 16.září 1903 uhořel při bouři do tolerančního kostel blesk a poškodil jeho čelní zeď, bylo jednomyslně rozhodnuto přikročit ke stavbě chrámu. Plány zpracoval architekt Josef Zlatohlávek z Vídně a stavbu prováděl stavitel František Mahsloň ze Vsetína. Rozpočet na stavbu nového kostela činil 54 641 K a na vnitřní zařízení 12 350,8 K. Bylo třeba vykonat další sbírku ve sboru. O pomoc byl požádán evangelický podpůrný spolek, který nesl jméno Gustava Adolfa, jenž vedl švédské vojska za třicetileté války a od něhož evangelíci čekali obnovu náboženské svobody.

Při stavbě se platilo za nádenickou práci 1 K za den. Písek vozili členové sboru ze **Seninky**. Když ráno vyjeli s koňským nebo kravským potahem ze **Seninky** a v Leskovci u Senice písek naložili, dovezli do Liptálu a tam jej vyložili, vrátili se domů až k večeru. Písek a štěrk dováželi také z Bystřičky.

Baron Maxmilián svobodný pán z Ulmu Erbachu, majitel liptálského panství, věnoval na kostel stavební dřevo. Zdravé dřevo ze starého kostela bylo prodáno za 70% tržní ceny. V době výstavby kostela sloužila ke shromažďování stará škola. Do ní bylo již před započítím stavby koupeno harmonium za 280 K. Tento obnos měl být zaplacen z příspěvků, o něž se měla postarat mládež. Do nového kostela byly pořízeny varhany na dluh, na jehož umoření se při pohřbech a oddavkách vybíralo po dvoukorunách. V zápisu z 20.11.1911 se dočteme, že sbor vydal na stavbu kostela 71 220 K 27 hal. A že měl dluh ve výši 14 500 K. V roce 1917 byl dluh rozepsán mezi Liptál a Lhotu, zatímco Seninka zaplatila svůj podíl již několik let předtím. Kostel byl dostavěn roku 1907.

Po 1. světové válce byla upravena kostelní věž, jež byla původně pokryta imitací měděného plechu a bohatě prohýbaným tvary a se čtyřmi okrouhlými okénky. Tato krytina špatně vzdorovala povětrnostním vlivům a musela být nahrazena novou helmou z hrubšího pozinkovaného plechu, přičemž střešní okénka ve věži již nebyla při nové úpravě respektována.

K liptálskému kostelu neodlučně patří i jeho věž a zvony. Do nového kostela byly pořízeny za vikáře Antonína Vence. Celý sbor na ně přispěl při mimořádné sbírce a jistě i proto si jich velice považoval. Zvony byly do Liptálu přivezeny s velkou slávou ve středu 29.května 1929 za Vsetína. Již na nádraží vystoupil s proslovem farář Venc.

Dva zvony byly uloženy na ozdobený vůz tažený dvěma páry koní. Průvod vedlo banderium liptálských mladíků na koních. Jezdci byli oblečeni v lidových krojích. Pozornost budilo zejména proto, že v jeho čele jela na zdatném koni dívka ve valašském kroji. Za jezdci na koních následovali cyklisté, školní děti, hudba ve valašských krojích a konečně povoz se zvony a za ním velké množství lidí. Zvony byly ulity firmou R.Herold v Chomutově. Vážily 150 a 400 kg. Na obou zvonech byly odlity reliéfy s citáty z děl Jana Husa, Jana Amose Komenského a Tomáše G. Masaryka.

Na prvním z nich byl nápis **T.G. Masaryk: O to běží, abychom ideály našich předků, jež ústy vyznáváme, v životě uskutečnili. M.J.Hus: Hledej pravdu, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, drž pravdu, prav pravdu, braň pravdy až do smrti – zvon pořízen za vikáře Ant.Vence. Z vděčnosti a lásky k osvobozené vlasti z darů a příspěvků členů sboru.** Tento jediný zvon zůstal na věži liptálského kostela dodnes. Druhý ze zvonů pořízených v roce 1929 nesl nápis: **J.A.Komenský: Živ bud' národe, posvěcený Bohu** a z druhé strany byl nápis **V dům Boží nás svolávejte, kříž života nést pomáhejte, v hřbitov nás provázejte, vy drahé zvony naše.**

Z původního kostela do nového byl již v roce 1907 přenesen zvon označovaný jako Mozgův, na němž byl nápis **Samému Bohu sláva, čest.** Je to tentýž zvon, který spatřujeme na fotografiích liptálského tolerančního kostela.

Ze svých zvonů se liptálští věřící dlouho neradovali. Za druhé světové války měly jejich zvony pomoci zachránit hitlerovské Německo. Hlas zvonů byl nahrán na gramodesky, z nichž měl být reprodukován prostřednictvím obesního rozhlasu. Za tímto účelem byl sborem zakoupen gramofon. Staršovstvo tehdy objednalo 1 000 fotografií zvonů, aby z jejich prodeje mohly být uhrazeny výlohy spojené se zakoupením gramofonu. Zvony byly z věže sejmuty a odvezeny do Prahy a pak do Hamburku, aby posloužily jako zdroj suroviny pro válečnou výrobu. Jakmile se po osvobození v roce 1945 rozšířila zpráva, že část zvonů soustředěných Němci se ještě nachází v Praze, poslal tam farář Vališ neprodleně autodopravce Mrlinu, aby zvony přivezl. Zvony z liptálského evangelického kostela v Praze však nebyly. Ještě chvíli doutnala jiskřička naděje, že zvony se najdou v Hamburku. Nebyly však již ani tam. Potkal je osud tisíce jiných zvonů zničených nacisty.

Staršovstvo Liptálského sboru

Správa sboru nebyla jen věcí faráře. Tu mělo na starosti staršovstvo, které mělo v roce 1891 osmnáct členů, později kolísal jejich počet mezi 20 ž 25. V čele staršovstva stál kurátor. V roce 1892 jím byl Jiří Valchář, od roku 1918 Pavel Mikulec ze Lhoty, od r.1921 Josef Dušek ze Lhoty č.p.18, od r.1934 Josef Staněk ze Seninky, od r.1941 Jan Mikulec ze Lhoty č.p.142 a od roku 1948 opět Josef Staněk ze Seninky. Tem však již nedokončil šestileté funkční období, protože Seninka se stala v roce 1952 součástí nově ustanoveného sboru v Leskovci.

Orgánem s vyšší pravomocí, který rozhodoval o volbě staršovstva, bylo zastupitelstvo, jež mělo v roce 1891 80 členů, později se jejich počet postupně snižoval až na 56 v roce 1918. Zastupitelstvo

bývalo voleno na shromáždění, jež mělo v roce 1917 326 k volbě oprávněných členů. Jedna třetina z nich (108) však byla tehdy u vojska. V roce 1919 měl sbor 286 k volbě oprávněných členů a v roce 1922 jich bylo 222. Volební právo ve sboru měli muži, kteří dosáhli věku 26 let a měli zaplacen salární příspěvek. V roce 1934 bylo usneseno, že volební právo mají mít také ženy. Tehdy bylo objednáno vytištění 600 kandidátních lístků, ale volebního shromáždění se zúčastnilo 101 členů a odevzdáno bylo 97 hlasovacích lístků. V posledních desetiletích už nebývá zastupitelstvo voleno. Jedenkrát za rok je svoláváno sborové shromáždění, v němž mají hlasovací právo členky a členové sboru starší 18 let. Ti projednávají zprávy o hospodaření a životě sboru v předcházejícím roce a jednou za šest let volí staršovstvo, do něhož mohou být voleni členové sboru starší 21 let. Pokud je sbor bez kazatele, volí sborové shromáždění nového faráře.

V minulosti staršovstvo jednalo vždy o všech otázkách týkajících se bohoslužeb, různých služeb ve sboru a sborového života vůbec. Občas řešilo i kázeňské otázky a pak povolávalo do svých schůzí členky a členy vedoucí pohoršující způsob života a projednávalo s nimi jejich prohřešky. Schůze staršovstva nebývaly v žádném případě oddechovou záležitostí vyznačující se klidnou pohodou. Při řešení různých problémů nebývalo vždy snadné dospět k jednotě, schůze bývaly někdy i bouřlivé. Neustále bylo třeba opatřovat finanční prostředky na stavby a opravy církevních budov a na platy církevních pracovníků. Ve sboru, jehož převážnou část tvořili nemajetní lidé, se peněz stále nedostávalo. Hned po vydání tolerančního patentu musel sbor postavit kostel, faru a školu. Zároveň bylo nutno opatřit prostředky na plat kazatele a učitele. Bylo nutno zřídit hřbitov. Znovu a znovu bylo potřeba provádět opravy církevních budov a hřbitova. Jeho zeď byla kryta šindelem dodávaným ze Seninky. Občas se na sbor obracely se žádostí o povolení sbírky rodiny, jejichž stavení zničil požár, a to nejen rodiny z Liptálu, ale z okolních vesnic, například z Ratiboře, Vizovic apod. Sotva se sbor rozhodl ke stavbě nového kostela, bylo usneseno, že hned potom bude zřízen hřbitov v Senince. To se uskutečnilo v roce 1921. Po celou tu dobu se zároveň uvažovalo o zřízení hřbitova ve Lhotě, pokaždé se ale od toho upustilo pro tíživé finanční poměry a později pro finanční zatížení obce stavou školy. Když pak byla stavba kostela hotova, bylo nutno opatřit zvony a věžní hodiny. Finanční náklady nebraly konce.

Lidé, kteří se v roce 1781 přihlásili k evangelické církvi, byli chudí a při křtech oddavkách, pohřbech museli zpočátku navíc odevzdávat povinně poplatky i na katolickou faru, přestože byli evangelíky a měli vlastního duchovního. Občas byl celý kraj postižen neúrodou a takovým hladem, že mnozí měli co dělat, aby přežili. Učitelé i kazatelé se svými rodinami žili v Liptále v obtížných poměrech. Často se nedočkali ani těch malých platů a naturálních dávek, které jim byly smluvně přislíbeny. Není proto divu, že někteří kazatelé, a to nejen v době toleranční, ale i mnohem později, ze sboru předčasně odcházeli. Sbor se také staral o vdovy po farářích a církevních učitelích.

K zajištění všech finančních úkolů byl ve všech evangelických sborech vybírán povinný církevní příspěvek salár. Ten v Liptále obnášel v průměru dvojnásobek až čtyřnásobek přímých daní pozemkových a daně domovní. Někdy byl vybírán i dvakrát do roka, když bylo příliš mnoho výdajů s opravami církevních budov anebo s umořováním sborového dluhu u Občanské záložny. Vybírání saláru nebylo jednoduchým procesem. V nejstarších dobách bral na sebe tuto službu některý z členů sboru a byl za to odměněn nepatrnou částkou, někdy i pětikorunou. Později bývalo k tomu účelu zvoleno několik členů staršovstva a někdy bylo velmi nesnadné je vybrat. Odedávna bývali i takoví členové sboru, kteří odmítali salár zaplatit anebo zůstali určitou částku dlužní. Nezaplaceným částkám se říkalo rešty a dlužníkům se říkalo reštanti. Salár byl na nich vymáhán někdy i soudní cestou.